

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Divre ha-yamim 1

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 581 [1820/1821]

כח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9558

דברי הימים א כו כח

בן עדלי : ז ועל הנמלים אוביל הישמעלי ועל
האתנות יהדיהו המרגתי : לא ועל הצאן יזיו ההגרי
כל אלה שרי הרכוש אשר למלך דוד : לב ויהונתן
דוד דוד יועץ איש מבין וסופר הוא ויחיאל בן
חכמוני עם בני המלך : לג ואחיתפל למלך
וחושי הארכי רע המלך : לד ואחרי אחיתפל
יהודע בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך יואב :
כה ויקהל דוד את כל שרי ישראל שרי
השבטים ושרי המחלקות המשרתים את

המלך רש"י

(ל) הישמעלי . היודע צטיב עסקו של גמלים : (לא) ועל הצאן יזיו ההגרי .
כי ההגרים יושבי אהל צדקה לכן מנעו על אצטו : (לב) ויחיאל בן חכמוני עם
בני המלך . מגדלן ואומין שלהם מלמדס תרבות : (לג) וחושי הארכי רע המלך .
שושניו קרית ספר הרגוס קריתא דארכי . ויודע רבה כשחטא דוד צבת שבע שא
לחושי הארכי אס ישוב נחשבה אס יקבלו הקדוש צרוך הוא צתשובה לתת לו
ארוכה לחטאו ואמר לו כן . למרעהו אשר רע לו דשמשן תרגומו שושני (שופטים
ד"ד) : (לד) ואחרי אחיתופל . לאחר שמת לקח לו דוד את יהודע ואציתת
צמקומו :

כה (א) ויקהל דוד את שרי ישראל . אלו השרים שרי שבטים כדכתיב
(לעיל כ"ז) ועל שבטי ישראל לראובני : ושרי המחלקות אלו י"ג

מחלקות

באור

אוביל ושמעאלי ממש , וכן תרגם רב יוסף : אוביל ארבאח , אוביל הערבי , וערבו וישמעאלי
בני אומה אחת הם , כי הערבים הם בני ישמעאל , כנודע , והישמעאליס מבינים
היטב את גידול ושבע הנמלים , כי ארץ הערב מגדלת גמלים עד אין מספר , וכראה , כי
אוביל , האומר בכתוב הזה , נקרא על שם פקודתו , כי הנמל נקרא אבלאן בלשון הערב ,
ושמר הנמלים נקרא בלשון ההיא : אבאלאן . (לב) ויהונתן דוד דוד . הוא יהונתן ,

ב

מכלל יופי מן קאפיטעל כו

כו (ג) על המחלקה . ענינו חלק זכנ על מחלוקתו וכן לכל דבר המחלקות
למעלה : ועל מהלקתו . הנפרד מחלוקת בפלס מלכודת ובכנוי ישוב
החולם לשורק : (כ"ט) בשרון . פירשו בו ארץ מישור ומקום דשן ושרשו שרה
ובן שטרי השרוני : (לא) שרי הרכוש . השם הזה כולל כל ממון האדם מקנה
הבהמה וכסף וזהב וכל מטלטלין :

ה ר ג ו ם א ש כ נ נ ז י ק כ

ישמעאלי, איבערדיא עזעלינגען יחדיהו, דער מרונותי; [לא] איבער
דיא שאַפּע יויו, דער הגרי, אַללע דיזע ווארען פּערוואַלטער דער
גיטער, דיא דער קעניג דויד בעזאָס. [לב] יהונתן, דער פּעטטער
דרד'ס, וואַר ראַטה, איין פּערשטענדיגער מאַן אונד געהיימשרייבער,
יחיאל, זאָהן דעם חכמוני, ערצאָג דיא זעהנע דעם קעניגס.

[לג] אחיתופל וואַר ראַטה דעם קעניגס, חושי, דער ארכי, וואַר
דעם קעניגס פּריינגר. [לד] נאָך אחיתופל וואַרען יהוידע, זאָהן דעם
בניהו, אונד אכיתר; דער העערפיהרער דעם קעניגס וואַר יואב.

כח [א] דויד פּערוואַממעלטע אַללע פּירסטען ישראל'ס, דיא פּיר-
סטען דער שטעטמע, דיא אַבערסטען דער אַכטהיילונגען, דיא

דעם באור

בן שמעא, אחי דוד (שמואל ב' כ"א כ"א), ותורה מלת דוד, האמורה פה, על בן
אח, או ידבר הכמוצפה על יהונתן אחר, אשר היה אחי ישי, אחי דוד, וכן תרגם
רב יוסף: ויהונתן אחבוי דרוד, ואנכי תרגמתי אשכנזית במלת (פּעטטער), המורה
בלשון אשכנז על אחי האב או האם (אֲהִיִּים), או על בן אח או אחות (נעפּפּע),
ברודערסזאָהן, שוועסטערסזאָהן), או על קרוב מקרובי האדם (פּערוואַנדטער).
וסופר. כמו וסאש סופר (למעלה מזה י"ח ט"ז), ודומיו. ויחיאל בן חכמוני עם בני
המלך. שהיה מלמד ומגדלם. (רד"ק). (לג) ואחיתופל יועץ למלך. ראה בספר
שמואל (ב' ט"ו י"ב, ט"ז כ"ג). וחושי הארכי ריע המלך. המלך דוד היה אהב וריע
לחושי הארכי, וגילה לחושי, את כל סודותיו (שמואל ב' ט"ו ל"ג וכו', ט"ז י"ז וכו',
י"ז י"ג). (לד) ואחרי אחיתופל יהוידע וכו'. כלומר, אפרי שמת אחיתופל
(שמואל ב' י"ז כ"ג), שהיה יועץ המלך, היו יועציו יהוידע ואכיתר, ויואב היה ארצבא.
(רד"ק). וכן דעת רש"י ז"ל, ולדעת קצת פירוש: ואחרי אחיתופל וגו', כי אחיתופל
היה היועץ היחיד נכבד למלך דוד, כמו שאמר הכתוב (שמואל ב' ט"ז כ"ג) וענת אחיתופל,
אשר יועץ נמיס ההם, כאשר ישאל איש בדבר האלהים, כן כל ענת אחיתופל, גם לדוד,
גם לאכנזס, ואחרי אחיתופל, שהיה הראש ליועצי דוד, היו יהוידע, בן בניהו, ואכיתר
יועצ'ם יקרים למלך' רב יוסף תרגם: "וכד הוו צריכין למיפק בקרבא, מתמלכין
באחיתופל, ומן בחר מילכת אחיתופל הוו שאלין באוריית ותומיית מן יהוידע, בר בניהו,
"ריש סנהדרין, אמרכלא דכהניא, ומן אכיתר, כהנא רבא, ומן דשאלין באוריית ותומיית,
"בן כפקין בקרבא מורזי חילא, קשתייה וקלעיה, ועליהון רב סינא די למלכא, יואב."
ודבריו מיוסדים על דברי רבותינו ז"ל (ברכות דף ג' ע"ב): "מיד יועצים באחיתופל,
"בנמכין בסנהדרין, וואלין באורים ותומים, אמר רב יוסף, מאי קרא? ואחרי
"אחיתופל יהוידע, בן בניהו, ואכיתר, ושר צנח למלך יואב, אחיתופל זה יועץ,"
וכו', ראה שם.

כח (א) ויקהל דויד את כל שרי ישראל וכו'. יוסב על מה שכתוב למעלה בתחלת
פרשה כ"ג וגו', כי כל מה שכתוב בפרשה ההיא ובפרשות שלאחריה עד הנה
הוא סיפור ממה שנעשה בחסיפת ישראל, הנזכרת שם. וראה בדברי רש"י ז"ל בפסוק זה.
וגראה, כי החסיפה, האמורה פה, היא אחרת ויותר כללית מהאסיפה, הנזכרת בפרשה
כ"ג (פסוק ב'), כי נזכרו פה רבים משרי ישראל, אשר לא עמדו עוד על פקודתם
באסיפה הראשונה. ולדעת קצת היה הכל באסיפה אחת, וכילה הכתוב בפרשה הזאת את
אשר

הַרְגוּם אֶשְׁכְּנֹוּי

דַּעַם קַעֲנִיגַע דִּינְטֵעֵן , דִּיא אָבֶערֶסֶטֶען אִיבֶער טוֹיזֶענֶד אונֶד הונֶדֶרֶטֶע ,
 דִּיא פֶּערוואַלְטֶער אַלְלֶער גִימֶער אונֶד אַלְלֶעס פֿוֹהֶעס דַּעס קַעֲנִיגִם אונֶד
 זִינֶער זַעהֶנֶע , מִיט דַּען קַעמֶמֶערֶעֶרן , הַעלְדֶּען אונֶד אַלְלֶען אוֹיגֶעצִיבִיב .
 נַעטֶען מַענְנֶערן נֶאָך ירוּשָׁלַיִם . [ב] דַּער קַעֲנִיג דוֹר שְׁטַעלְלֶטֶע זיך
 אויף וִינֶע פֿיסֶע , אונֶד שְׁפֶראַךְ : ״ הַעֶרֶט מִיך , מִינֶע בְּרִידֶער אונֶד
 ״ מִיין פֶּאָלֶק ! אִיךְ הָאָטֶטֶע אִים זִינֶע , אִיין הוֹיז דַּער רוֹהֶע דַּער בּוֹנֶ .
 ״ דַּעסֶלְאָדֶע דַּעס עוֹוִיגֶען , דַּעס שַׁעמֶעל דַּער פֿיסֶע אונֶזֶערס גַאָטֶטֶעס
 ״ צו בּוֹיֶען , אונֶד טֶראַף אַנְשְׁטאַלְטֶען צוֹם בּוֹיֶע . [ג] אָבֶער דַּער
 ״ עוֹוִיגֶע שְׁפֶראַךְ צו מִיר : ״ דוּא זָאָלֶסט מִינֶעס נַאָמֶען קִיין הוֹיז בּוֹיֶען ;
 ״ דַּען דוּא בִיסֶט אִיין קֶרִיגֶסֶמַאן , אונֶד פֶּערגַאָסֶעסֶט בְּלוֹט . ״
 ״ [ד] דַּער עוֹוִיגֶע , דַּער גַאָטֶטֶע יִשְׂרָאֵלִים , עֶרֶקָאָהֶר מִיך אוֹיִם דַּעס
 ״ גַאָנְצֶען הוֹיזֶע מִינֶעס פֶּאָטֶערס , לַעֲבַענְסֶלֶענְגֶליךְ קַעֲנִיג אִיבֶער יִשְׂרָאֵל
 ״ צו זִיין ; דַּען יְהוּדָה עֶרוּעֶהֶלְמֶע עֶר צוֹם פֿירֶסֶטֶען , אִין דַּעס הוֹיזֶע
 ״ יְהוּדָהִים דַּאָז הוֹיז מִינֶעס פֶּאָטֶערס , אונֶד אונְטֶער דַּען זַעהֶנֶען מִינֶעס
 ״ פֶּאָטֶערס הָאָטֶטֶע עֶר וואָהֶלְגֶע־פֶּאָלְלֶען אָן מִיר , מִיך צוֹם קַעֲנִיג אִיבֶער
 ״ גַאָנְץ יִשְׂרָאֵל צו זַעצֶען . [ה] אונֶד פֶּאָן אַלֶל מִינֶען זַעהֶנֶען (דַּען
 ״ דַּער עוֹוִיגֶע גַאֵב מִיר פֿילֶע זַעהֶנֶע) , עֶרוּעֶהֶלְטֶע עֶר מִינֶען זָאָהן שְׁלֶמָה ,
 ״ אויף דַּעס טַהֶרָאָנֶע דַּעס רִיבֶעס גַאָטֶטֶעס צו זַעצֶען , אִיבֶער יִשְׂרָאֵל
 ״ צו הַעֶדֶרֶשֶׁען . [ו] עֶר שְׁפֶראַךְ צו מִיר : ״ דִּיין זָאָהן שְׁלֶמָה , דַּער
 זאלל

ב א ו ר

אֲשֶׁר הִחֵל לִסְפֹּר נִפְרָשָׁה כ"ג וְלִכְלֹל גְּבוּר הוֹיִל . הֵם הַגְּבוּרִים , אֲשֶׁר לְדוֹד , אֲשֶׁר עָשׂוּ
 גְּבוּרֹת בְּמִלְחָמָה (לַמַּעֲלָה מִזֶּה פִּרְשָׁה י"ח וי"ב) . וְהַמֶּלֶךְ דוֹד אֶסְפָּף אֶת כָּל שָׂרֵי וְגִדּוּלֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲלֵיו יָרוּשָׁמָה , לַעֲיֹד מִלְּכוּתוֹ , לְהִרְאוֹת לְהֵס אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ , אֲשֶׁר יִמְלֹךְ אַחֲרָיו , וְלִהְיֹוֹק
 אֶת הַמְּלָכוֹת , אֲשֶׁר יִסַּד , לְמִלְּוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל . (ב) וַיִּקַּם רוֹיֵד הַמֶּלֶךְ עַל רַגְלָיו וְכו' .
 הַתְּחִיב וְקָם מִהַמֶּשְׁכָּב , שֶׁהָיָה שָׁם , כִּי כָבֵד כָּל לַמֶּשְׁכָּב , כְּמוֹ שְׁכֵמוֹ בְּסִפְרֵי מִלְּכִים (א'
 א') , וְהַתְּחִיב וְהִלְךְ לְמִקּוֹם , שָׁמָּה לְהִאֲסֹף שָׁם כָּל יִשְׂרָאֵל , וְקָם עַל רַגְלָיו , וְדָבַר אֵלֵיהֶם
 אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַחֲלָה . (ד"ק) . לְבִנּוֹת בֵּית מִנוּחָה לְאַרְוֵן בְּרִיַת ה' . לְבִנּוֹת בֵּית ,
 אֲשֶׁר יִבְנֶה בּוֹ אַרְוֵן בְּרִיַת ה' תְּמִיד , וְלֹא יִבְטְרוּ עוֹד לְהוֹלִיכּוֹ מִמִּקּוֹם לְמִקּוֹם , כֹּאֲשֶׁר נַעֲשָׂה
 עַד הַנֵּה (לַמַּעֲלָה מִזֶּה י"ג וי"ו וכו' , ט"ז ג' וכו' , שְׁמוּאֵל ב' וי"ז וכו') . וְלִהְיוֹם רַגְלֵי
 אֱלֹהֵינוּ . נַעֲבֹד כִּי כְבוֹד ה' עַל הַכְּרוּבִים , אֲשֶׁר עַל אַרְוֵן הַבְּרִיַת , לִכֵּן נִקְרָא אַרְוֵן הַדּוֹם
 רַגְלֵי הַאֱלֹהִים כְּנִיּוֹ ל' , עַל דֶּרֶךְ : הַשָּׁמַיִם כְּסָפִי , וְהַאֲרֵץ הַדּוֹם רַגְלֵי (שְׁעִיָּה ס"ו א') ,
 וְלֹא זָכַר הַדּוֹם רַגְלָיו (אִיכָּה ב' א') , וְרַב יוֹסֵף תִּרְגַּם בְּהַרְחֵקֵת הַגְּשָׁמָה : ״ וְלִכְנֵס כּוֹרְסֵי
 ״ יִקְרָא דֵה' . ״ וְהַכִּינּוֹתִי לְבִנּוֹת . רָאֵה לַמַּעֲלָה מִזֶּה (פִּרְשָׁה כ"ב) . (ג) כִּי אִישׁ
 מִלְּחָמוֹת אַחֲהוּדְרָמִים שִׁפְכָת . רָאֵה מָה שְׁכַתְתִּי לַמַּעֲלָה מִזֶּה (כ"ב א') , בְּשֵׁם דִּקְז' ל'
 (ד)

המלך ושרי האלפים ושרי המאות ושרי כל רכוש
ומקנה למלך ולבניו עם הסריסים והגבורים ולכל
גבור חיל אל ירושלם : 3 ויקם דוד המלך על
רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אני עם לבבי לבנות
בית מנוחה לארון ברית יהוה ולהדס רגלי אחינו
והכינותי לבנות : 4 והאלהים אמר לי לא תבנה
בית לשמי כי איש מלחמות אתה ודמים שפכת :
5 ויבחר יהוה אלהי ישראל בי מכל בית אבי
להיזר למלך על ישראל לעולם כי ביהודה בחר
לנגיד ובבית יהודה בית אבי ובבני אבי בי רצה
להמליך על כל ישראל : 6 ומכל בני כי רבים
בנים נתן לי יהוה ויבחר בשלמה בני לשבת על
כסא מלכות יהוה על ישראל : 7 ויאמר לי שלמה

בן ד ש י

מחלקות של מלך כדלעיל (כ"ו) ובני ישראל למספרם וגומר : ושרי האלפים •
כדלעיל : ושרי המאות • שוטריהם : ושרי כל רכוש ומקנה למלך • אותן שמוזכר
לעיל על אזרות המלך ועל הכרמים ועל הזיתים והמקנה השרים שהיו על הבקר ועל
הגמלים

ב א ו ר

(ד) ויבחר ה' אלהי ישראל בי וגו' • ראה בספר שמואל (א' ט"ז י"ג) זכספר תהלות
(ע"ח ע') • לעולם • זמן קצוב • כל ימי הקיים • וכן ועבדו לעולם (שמות כ"ו וי"ו) •
עד היובל • ודומיו • כי ביהודה בחר לנגיד • ראה בספר בראשית (מ"ט יו"ד) •
(ה) כי רבים בנים נתן לי ה' • המאמר הזה הוא מאמר מוסגר (פארענגטהעזים) •
ולכן הוא מופסק בטעם אהנח • יותר מאשר לפניו • ועל פי זה תרגמתי אשכנזית • ויבחר
בשלמה בני וגו' • האלהים אהב את שלמה מיום הולדו (שמואל ב' י"ב כ"ה) • ויצעד
אותו • למלך אחרו דוד אביו על ישראל (שמואל ב' ז' י"ב • למעלה מזה כ"ב ט'), ולכן
נשבע דוד • כי שלמה בטי ימלך אחריו • ומילא את שבעתו זאת (מלכים א' י"ז ל"ה) •
ועתה הודיע זאת • לפני מותו • לכל קהל ישראל • שיעבדו את שלמה • אשר הואש ברצון
ה' על כסא מלכות ישראל • על כסא מלכות ה' על ישראל • על כסא מלכות ה' • שהיא
מלכות ישראל • ורב יוסף תרגם : • למיתב על כרסי מלכות דה' • לחיתמנזה על ישראל •
ועל פיו תרגמתי • (ו) ויאמר לי שלמה בן דוד • ראה בספר שמואל (ב' ז' י"ג)

בְּנֵךְ הוּא יִבְנֶה בַּיִתִּי וְהִצַּרְתִּי כִּי בְחַרְתִּי בּוֹ לִי לְבָן
וְאֲנִי אֶהְיֶה לוֹ לְאָב : ז וְהִכִּינוּתִי אֶת מַלְכוּתוֹ עַד
לְעוֹלָם אִם יִחֹק לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי כִּי־זִם
הַזֶּה : ח וְעַתָּה לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל קָהָל יְהוָה וּבְאֲזְנֵי
אֱלֹהֵינוּ שָׁמְרוּ וּדְרָשׁוּ כָּל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
לְמַעַן תִּירְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְהַנְּחַלְתֶּם לְבְנֵיכֶם
אַחֲרֵיכֶם עַד עוֹלָם : ט וְאַתָּה שְׁלֹמֹה בְנִי דַע אֶת
אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעַבְדֵהוּ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חַפְצָה כִּי
כָּל לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ יְהוָה וְכָל יָצָר מִחֲשָׁבוֹת מִבֵּין אִם
תִּדְרָשׁוּ יִמָּצֵא לָךְ וְאִם תִּעֲזָבֵנו יִנִּיחֶךָ רָעַד :
י רְאֵה עַתָּה כִּי יְהוָה בְּחָר בְּךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְמִקְדָּשׁ

חוק ר ש י

הגמלים ועל האזן שכל מין הצמחה קרוי מוקנה כדכתיב וגם מוקנה צקר ולאן הרבה
היה לי דקהלת : (ח) כל ישראל . כגד כחזרח : ובחזני חלמינו . לפני חלמינו
דוגמה אחת נמצים היום כולכם לפני ה' חלמיכם וכן ויעמוד המלך על העמוד אשר
לפני ה' (מלכים ב' כ"ג) שמ י ודרשו כל מנות ה' חלמיכם זה אמר לכל ישראל יחד .
חבל לשלייה אמר לפני כל ישראל ועבדו : (ט) כלב שלם . כלבב שלם לא נאמר
שיהא משמע שני לבבות חלא כלב שלם שלא יהיה לך חלא לב אחד לחינו שנשמים
וכן יסד הפייט (נקדושתא דמוסף של יוסף דר"ה) שני לבבות לך כאחד לאחד .
ודוגמתו (מלכים א' ח') והיה לבבכם שלם עם ה' חלמינו שלמים נח כתיב חלא שלם
כל שני לבבות יהיו לב א' שלם וכן מפורש ב"ר וסעדו לבבם ואחר תעבורו (ראשית
י"ח) מלמד שאין למלאכים חלא לב אחד וגם לעתיד לבא יהי כן כדכתיב שיהו לבבם
לחילה (הימים מ"ח) . כי כל לבבות דורש ה' . כאן נופל לומר לבבות כל לבבות
דורש ה' בין טוב בין רע : וכל יצר מחשבות מבין ב"ר שנינו קודם שנוצר יציר מבין
הקב"ה מה שהאדם עתיד לחשוב : חס תדרשנו יונאל לך לכך חני חומר לעיל ודרשו
כל מנות ה' : יזניחך לעד . יעזבך אין כתיב כאן חלא יזניחך שהוא קשה ממונו
כמו (ישעיה י"ט) ובהזניחו . זנח ה' את מזבחו (חייכה ב') : (י) כי ה' צחר
בך לבנות בית למקדש . לא לבנות לו לדור בו . כי השמים ושמי השמים לא יכללוהו
חלא למקדש לטורח הארון שנקרא מקדש דכתיב (מדבר י') וגם עו הקהלים נושאי
המקדש והוא הארון ולא צחר בך מפני שאתה משוכח משאר אנשים חלא למענו
ולמען

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י ק כ ב

ואלל מיין הוין אונד מיינע פארהעפע בויען; דען איך ערוועהלטע איהן
 מיר צום זאהנע, אונד איך ווילל איהם פאטער זיין. [ג] איך בע.
 פעסטגע עוויגליך זיין רייך, ווען ער שטארק בלייבט, מיינע געבאטע
 אונד רעכטע צו איבען, וויא ער אן דיזעם טאנע טהוט. "
 [ח] נון דען, פאר דען אייגענדעם גאנצען ישראל, דער געמיינדע
 דעם עוויגען, פאר דען אהרען אונזערם גאטטעם -- בעאבאכטעט,
 ערפארשעט אללע געבאטע דעם עוויגען, איירעם גאטטעם, אויף
 דאס איהר דאז גוטע לאנד בעזיצעט, עס איירען קינדערן נאך אייך
 פערעהבעט עוויגליך. [ט] אונד דוא, מיין זאהן שלמה, ערקעננע
 דען גאטט דיינעם פאטערם, דינע איהם מיט גאנצעם הערצען, מיט
 ווילליגער זעעלע; דען אללע הערצען ערפארשט דער עוויגע, פער.
 שטעהט אללעם טיכטען דער געדאנקען; זוכסט דוא איהן, זאלעסט
 ער זיך דיר פינדען; פערלעסטעסט דוא איהן, זא פערווירפט ער
 דיך אין עוויגקייט. [י] זיהע נון! דער עוויגע ערוועלהטע דיך,
 איין הוין צום הייליגטהום צו בויען; זיין שטארק, אונד פיהר ען
 אויף! [יא] דויד גאב נון זיינעם זאהנע שלמה דען אכרים פאן

דער

ב א ו ר

ולמעלה מזה (כ"ב"ד) (ז) אם יחזק לעשות מצוותי ומשפטי כיום הזה. מזה
 כראה, כי הלך שלמה נטו במרותו בדרך הטובה, וכל אנשי דורו ראו כי יסזק לעשות מצוות
 ה' ומשפטיו, כאשר עשה דוד אביו. (ח) ובאוני אלהינו. כי אלהים נכב במקלות
 ישראל, כאשר מנאנו פעמים רבות בכתבי הקודש. ורבי יוסף קארו: "וקדם מימרא דה'
 כדרכו תמיד, לברחוק ההגשמה; שמרו ודרשו כל מצוות ה' אלהיכם, שמרו את מצוות
 ה', הנודעות לכם, ודרשו את המצוות, אשר לא ידעתם עד הנה, למען תבינו את רצון
 האלהים וכל סלקי סוכתכם, ותעשו רק הישר והטוב האמיתי. (ט) דע את אל-י אביך.
 דונה לומר, שיסמוך על הקבלה, עד שידעו מעצמו. (ד"ק). וכל יצר מחשבות
 מבין. פעולת הלב נקראת יצר, לפי שהלב פועל ויוצר במחשבה העניינים, הן לטוב, הן
 לרע. (הכ"ל). (י) חזק ועשה. שלמה היה עוד כער נמיס ההם, וירא דוד, פן
 ירך לבו, מעשות דבר גדול כזה, לבנות בית המקדש לה', ולכן אמר לו: חזק ויאמן לך,
 להשל ולכלות בנות המקדש, כי ה' בחר בך, לעשות המעשה הנעלה ההוא. (יא) וגבוהו.
 פירוש, אינרותיו. (ד"ק). ולפי זה תהיה מלת וגבוהו, האמורה פה, מענין גבוה המלך
 (אסתר ג' ט'), ואורש המלה גבו, המורה ענין טמיכה וכתירה, כי האוצרות טמינים מעין
 כל אדם, ומלת גבוך בכ"ף כוספת בסוף המלה היא משקל מלשון כשדים, כמו שדרדך (דניאל
 א' ז' ז'), נסרוך (מלכים ב' י"ט ל"ז), וכדומה. ועלייתו. נראה, כי דבר הכתיב פה
 מכל הסדרים, אשר נבנו בקירות בית המקדש סניב, כאמור בספר מלכים (א' ו' ו')
 והסדרים האלה נקראו פה בשמות אונים לפי מקומם ולפי אשר השתמשו בהם לעבודת הקודש.
 ובית הכפורת. המקום הניוחד בבית קדשי הקדשים, אשר בו היה ארון ברית ה' וגלגל
 הכפורת.

ה ר ג ו מ א ש כ נ ז ו י

דער האללע אונד אללען ציממערן , דען שאצקאממערן , אָבערואַלען ,
 דען אינגערן ציממערן אונד דעם אָרטע דעם פֿערועהנונגסדעקקעלם ;
 [יב] וויא אויך דען אברים פֿאָן אללעם , וואָס ער דורך דען גייסט
 (דער הייליגקייט) ענטוואַרף פֿאָן דען פֿאַרהעפֿען דעם טעמפעלם , פֿאָן
 אללען ציממערן רינגס אומהער אונד דען שאצקאממערן דעם טעמפעלם
 אונד דער הייליגטהימער . [יג] ער בעפֿאַהל וועגען דער איינטהיילונגען
 דער פֿריסטער אונד לויס , וועגען אללער אַמטסגעשעפֿטע אים הויזע
 גאַטטעס אונד אללער גערעטהע דעם טעמפעלדינסטעס .

[יד] דער קעניג גאַב אויך דאַו גאַלד , נאָך דעם גאַלדגעוויכטע , צו אללען
 גערעטהען יעדעס דינסטעס , אונד דאַו זילכער צו אללען זילכערנען גע.
 רעטהען , נאָך דעם געוויכטע , צו אללען גערעטהען יעדעס דינסטעס ;
 [טו] אונד בעשטימטע דאַו געוויכט דער גאַלדנען לייכטער אונד איהרער
 גאַלדנען לאַמפען , נאָך דעם געוויכטע יעדעס לייכטערס אונד זיינער
 לאַמפען , אונד דאַו געוויכט דער זילכערנען לייכטער , פֿיר יעדען
 לייכטער אונד זיינע לאַמפען , נאָך דעם געברויכטע יעדעס
 לייכטערס . [טז] ער גאַב פֿערנער דאַו גאַלד , נאָך דעם

ג ע ו ו י כ ט ע כ א ו ר

הכפורה , אשר לפניו הוה הכהן הגדול ביום הכפורים מדם הכר ומדם השעיר , וכפר על
 בני ישראל (שמות למ"ד וי"ו יו"ד , ויקרא ע"ז) , וחילי קקרא כפורה מענין כפרה .
 ועל פי הדברים האלה תרגמתי אשכנזית . (יב) כל אשר היה ברוח עמו וגו' . ברוח
 בנואה , כי על פי רוח הקודש ידע כל תננית הבית , או על ידי עצמו , או על ידי שמואל
 הכנזי . (רד"ק) . וכן תרגם רבי יוסף : , ברוח בנואה דעמיה , ועל פי זה תרגמתי .
 והנה הראה האלהים את המלך דוד ברוח הקודש את תבנית כל בנין בית המקדש , כאמור פה
 ולהלן (פסוק י"ט) , וכן הראה ה' למשה את תבנית העשכן ואת תבנית כל כליו (שמות כ"ה
 ט' מ"ס) , ומלא רוח אלהים את בנלחל , בן אורי , ואת אהליאב , בן אחיסמך , לעשות
 את מלאכת העשכן (שם ל"א ג' וי"ו) . לחצרות בית ה' ולכל הלשכות סביב . הכתוב
 מדבר פה מהלשכות , אשר היו בחצרות בית האלהים וסמוך להם , אבל בפסוק הקודם דבר
 הכתוב מהחדרים , אשר היו בבית המקדש בעצמו . (יב) ולמחלקות הכהנים וגו' . דוד
 הוה ברוח הקודש על מחלקות הכהנים והלויים (למעלה מזה פרשה כ"ג ופרשות הבאות)
 ועבודתם , ועל הכלים , אשר ישרתו בהם בקודש . (יד) לזהב במשקל לזהב וכו' .
 שיעור הכתוב , כי המלך דוד נתן את הזהב במשקל הזהב לכל כלי עבודה ועבודה , ואת הכסף
 במשקל לכל כלי הכסף , לכל כלי עבודה ועבודה . ועל פי זה תרגמתי . (טו) ומשקל
 וכו' . כוונת המאמר , שיעור דוד את המשקל למנורות הזהב והכסף ומנורות . למנורות
 הזהב וגו' . הס המנורות אשר , שעשה שלמה (מלכיס"א) זי"ן א"ט , להלן ב' ד' זי"ן , אבל
 מנורות כסף לא מנחנו עשה , אם כן מה הוא ולמנורות הכסף ? ויראה , כי עשה מנורות
 כסף , להיות בלשכות הפהנים , להחיר להם , שהיו אוכלים ושוכנים שם , ומנורות הזהב
 זו כהיכל אשר , שמש מיימין המנורה , שעשה משה , ושמש משאל (במקומות הזכרים) .

חֹק וְעֵשָׂה : יא וַיִּתֵּן דָּוִד לְשִׁלְמֹה בְנֹו אֶת הַבַּיִת
 הָאוֹלָם וְאֶת בֵּיתוֹ וְגִזְזוֹכָיו וְעַלִּיתוֹ וְחֻדְרָיו הַפְּנִימִים
 וּבֵית הַכִּפֹּרֶת : יב וְתַבְנִית כָּל אֲשֶׁר הָיָה בְרוּחַ עֲמוֹ
 לְחַצְרוֹת בַּיִת יְהוָה וְלִכְלֵל הַלְשָׁכוֹת סָבִיב לְאַצְרוֹת
 בַּיִת הָאֱלֹהִים וְלְאַצְרוֹת הַקִּדְשִׁים : יג וְלִמְחַלְקוֹת
 הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְלִכְלֵל מִקְרָאֶת עֲבֹדַת בַּיִת יְהוָה
 וְלִכְלֵל כָּלִי עֲבֹדַת בַּיִת יְהוָה : יד לְזֹהֵב בְּמִשְׁקַל
 לְזֹהֵב לְכָל כָּלִי עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה לְכָל כָּלִי הַכֶּסֶף
 בְּמִשְׁקַל לְכָל כָּלִי עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה : טו וּמִשְׁקַל
 לְמִנְרוֹת הַזֹּהֵב וּנְרֵתֵיהֶם זָהָב בְּמִשְׁקַל מִנְרוֹת
 וּמִנְרוֹת וּנְרֵתֵיהֶם וְלְמִנְרוֹת הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקַל לְמִנְרוֹת
 וּנְרֵתֵיהֶם כַּעֲבוּדַת מִנְרוֹת וּמִנְרוֹת : טז וְאֶת הַזֹּהֵב

משקל ר ש י

ולמען רחמיו לכך חזק ועשה : (יא) תבנית האולם : ארכו ורחבו וגובהו כדכתיב
 (במלכים א' ו') והאולם על פני היכל הבית וגו' : וגגזיו • מקום שאוצרות הקדשים
 מונחים : (יב) אשר היה ברוחו עמו • באשר הראהו שמואל הרואה כדכתיב לקמן
 הנה יסד דוד ושמואל הרואה ורבותינו אמרו וישאל ויאמר חיפה שמואל ודוד ויאמר
 הנה בניית ברונה! עוסקים היו בבניינו של עולם הוא בית המקדש ולמד לו באותה
 שעה מה שאין תלמוד ותיק יכול ללמוד בכמ' שנים : סביב לאצרות בית אהים ולאצרות
 הקדשים • ולא נפרש חיזה מהקדשי' אשר הקדיש דוד וראשי האצות וזאתו פרק
 היה ממונים עליו עד שבנו בית המקדש אבל אצרות אלו תמיד היו כל עוד שהבניין
 קיים : (יג) ולמחלקות הכהנים והלוויים • שחלקם לכ"ד משמרות כדלעיל כל זה
 מוסר לו : ולכל כלי עבודת בית ה' • משקל מה וכמה כל כלי וכלי כמפורש : (יד) לזהב
 במשקל לזהב • לכל כלי עבודה ועבודה • ובן לכל כלי הכסף במשקל : (טו) ונרתיהם
 זהב • משקל לכל נר ונר • במשקל מנורה ומנורה • כי עשרה מנורות עשה : כעבודת
 מנורה ומנורה • ומשקל כלי עבודת מנורה מלקחים ומחמתותיה • וגם משקל :

ב א ו ר (טו)

וכן שלמנות הזהב (בפסוק הבא) היו ללמס הפנים, ושלמנות הכסף (סס) לשחוט עליהם,
 ולתת עליהם בשר העולה, כשהיה מנחה, ואף על פי שלא זכר זה בסיפור בנין הבית, למדנו
 זה מנכון הבית, שראה יחזקאל במראה הכנראה (יחזקאל מ"ט ל"ט מ"ס וכו') • (ד"ק) •
 (טו) לשולחנות המערכת לשולחן ושולחן • מזה הכתוב ולהלן (ג' ד' י"ט) נראה, כי

דברי הימים א כח

משקל לשלחנות המערכת לשלחן ושולחן וכסף
רשלחנות הכסף : י והמזלגות והמזרקות
והקשות זהב מהור ולכפורי הזהב במשקל לכפור
וכפור ולכפורי הכסף במשקל לכפור וכפור :
יח ולמזבח הקטרת זהב מזקק במשקל ולתבנית
המרכבה הפרובים זהב ר פרשים וסוככים על
ארון ברית יהוה : יט הכל בכתב מיד יהוה עלי
השביל כל מלאכות התבנית : כ ויאמר יהוה
לשלמה בנו חזק ואמץ ועשה אל תירא ואל תחת

כי ר ש י

(טז) שלחנות המערכת לערוך עליו לחם הפנים . למשקל שלחן ושולחן כי עשרה
שלחנות של זהב עשה צהיכל ומשקל הכסף לשלחנות שבעה שפשיטין עליהם
הקרבנות . ומשקל המזלגות והמזרקות : (יז) ולכפורי הזהב במשקל . כפורי
כלי שרת לקנח בכלים הדם ודוגמא בפרק קמח צבא מניעה האז צבא דכפר
ידיה בגלימא דחצריה וכל כפרה לשון קינות וקטיו הוא : (יח) זהב מזוקק . כמו
כסף מזוקק : ולתבנית המרכב . הם הפרובים שהשניבם רובנת עליהם : לפרשים .
כלומר המפורשים והסוככים על הארון כדאמר וכויו הכרובים פורשי כנפים וגו'
(שמות כ"ה) : (יט) הכל צכחצ . פתרון הכל צכחצ סדר לו סטוס משקל ומשקל
של כל כליוכלי שמואל הרואה . כל מלאכות התבנית . תבנית הבית תכעני והשכילטי
כמו תבנית אורך ורוחב וגובה והכל דרש שמואל מן התורה ברות הקדש כמו ששנינו
הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה (שם כ"ז) דרש אורך הבמה
מאה צאמה ורוחב חמשים וחמשים חמשים פעמים חמשים הם כ"ה מאות
ג"ל חתכס לחמש רצועות להיות חמש מאות על חמש מאות והוא מוסד
בסילוק קרובין של שנת חנוכה המתחיל מנשה את אפרים ואפרים את
מנשה והכל דרש שמואל ברות הקדש ולמד לדוד בן : (כ) חזק ואמץ . כדי

באור

היו שולחנות נוכים בבית המקדש , לערוך עליהם את לחם הפנים , ועל השולחן האחר
הכיסו את הלחם , ואלו עמדו שולחנות אחרים , אשר עליהם הניחו את הכלים הכריכים
ללחם הפנים (שמות כ"ה כ"ט) , והשולחנות היו עשרה (להלן ב' ד' מ') , ואחד מהם היה
יקר מכלם , ושרתו בו יותר מן האחרים , ולכן ידבר הכתוב ששולחן אחד , אשר עליו
לחם הפנים (מלכים א' ז' מ"ט) . לשולחנות הכסף . כבד נשמתי זה בפסוק הקודם
בשם

הַרְגוּם אֶשְׁכְּנֵי קָדָר

געוויכטע, צו דען טישען דער צוריקטונג (דעם שויבראָדעם), צו יעדעם טישע, אונד דאָז זילבער צו דען זילבערנען טישען; [יו] דאָן ריינעם גאָלד צו דען גאַבעלן, בעקקען, שטיצען (דעם שויבראָדעם) אונד צו דען גאָלדנען שאַאלען, נאָך דעם געוויכטע, פֿיר יעדע שאַאלע, אונד זילבער צו דען זילבערנען שאַאלען, נאָך דעם געוויכטע, פֿיר יעדע שאַאלע; [יח] אונד ענדליך געלויטערטעם גאָלד, נאָך דעם געוויכטע, צום רייכער־אַלטאַר אונד צו דעם מוסטער דער גאָלדנען כרובים, וועלכע דיא פֿליגעל אויברייטעטען, אונד דיא בונדעס־לאָדע דעם עוויגען איבערדעקטען. [יט] " דיזעס אַללעס (שפראַך דוד). " זואורדע מיר שרייטליך פֿאָן דער האַנד גאַטטעס, צום אונטערריכטע, " געגעבען, דיזער גאַנצע קונסטמעסיגע ענטוואורף. " [כ] אונד דויד שפראַך אויך צו שלמה, זיינעם זאָהנע: " זייא שטאַרק אונד " טוטהיג, אונד פֿיהרע אויז! פֿירכטע ניכטס, אונד צאַגע ניכט!

דען ב א ו ר

צטס ר"ק ז"ל. (יו) והקשווח • תרגמתי בל"א (שטיצען) על פי המכס הרמב"ן ז"ל בספר שמות (כ"ה כ"ט, ראה שם בניאור), אבל בפרשת ויקהל (שם ל"ז ט"ז) תכנס המכס הנ"ל את מלת הקשווח בל"א (האלברעהרען). ולכפורי הזהב • פירושו רבותינו ז"ל מזרקים, שאמרו: ודס הסכין במאי מקנח ליה? בשפת מזרק, דכתיב (עזרא א' י"ד) כפורי הזהב, ונקראו כן על שם שמקנח בהם הסכין, כמו מכפר לה בנליתא דפרסא, שענינו מקנח, וכן כל לשון כפרה (רד"ק). ועל פי זה תרגמתי • ולכפורי הכסף • ענינו: וכסף לכפורי הכסף, וראה מה שכתנתי למעלה מזה (פסוקי"ד). (יח) ולמזבח הקטורת זהב מזוקק וגו' • מזבח הקטורת היה מנופה זהב (דברי הימים ב' ד' י"ט, מלכים א' י"ז כ"ב מ"ח), וגם הכרובים היו מנופים זהב (להלן ב' ג' יו"ד, מלכים א' יו"ד כ"ט). ולחבנית המרכבה וגו'. ולצורת רתיבא, הי כצורת כפורתא, דתמן צורת כרובין דדהב • (תרגום רב יוסף). ועל פיו תרגמתי אשכנזית • והנה נראה, כי המלך דוד נזה לעשות את שני הכרובים, האמורים פה ולהלן (ב' ג' יו"ד וכו') ובספר מלכים (א' יו"ד כ"ג וכו'), והוסיפם על שני הכרובים, אשר עשה מזה (שמות כ"ה י"ח וגו'), והכרובים, הנזכרים פה, היו גדולים, והיו סוככים בכנפיהם על ארון ברית ה', על הכפורת, אשר היתה עליו, ועל שני הכרובים, אשר עשה מזה על שני קנות הכפורת • לפורשים וסוככים וגו' • פירוש, להיות פורשים וסוככים בכנפיהם על ארון ברית ה' • (רד"ק). וכן תרגם רב יוסף: " דפרשין גדפיהון, ומטלן על ארון קיימא דה' • " (יט) הכל בכחב שידה' וגו'. פירוש, הנה לך הכל בכתב מסודר, כמו שהיא מידה' על כל מלאכות התבנית, כי נבנואה כאמר לו, כמו שכתבנו (למעלה מזה פסוק י"ב) על יד שמואל הרואה • (רד"ק). וראה בדברי רש"י ז"ל בפסוק זה ולמעלה מזה (ט' כ"ג) • **מלאכות הכפרד מראכה**, בטח האל"ף, ובסמוך ננוע האל"ף • (כן מלך) • ועל פיו תרגמתי: " וראה בניאור הרמב"ן ז"ל לספר שמות (ל"א ג') • (כ) חזק וכו'. כבר אמר דוד זה לשלמה בנו (למעלה פסוק יו"ד), וכפל עתה את הדברים האלה, לזקק את לב שלמה לבנין בית העקדש. אל תירא וגו' • הנה ירא דוד,

תרגום אשכנזי

דען גאָמט , דער הערר , מיין גאָמט איזט מיט דיר , ציהמ זיינע
האָנר ניכט פֿאָן דיר אַב , פֿערלעסט דורך ניכט ביו דוא דיא גאַנצע
אַרבייט צום דינסטע דעם טעמפעלם פֿאַללענדעסט .
[כא] ויהע ! דאָ זינד דיא איינמאהילונגען דער פֿריסער אונד לויס
צו יעדעם דינסטע דעם הויזעו גאָמטעם ; דוא האַסט , אין דעם גאַנ-
צען געשעפֿטע , אַללע פֿרויוויליגען קינסטלער צו יעדעם דינסטע ,
אונד דיא פֿירסטען זינד מיט דעם גאַנצען פֿאַלקע צו אַלל דייגען בע-
פֿעהלען בערייט .

כט [א] דער קעניג דויד שפראַך פֿערנער צו דער-גאַנצען פֿער-
זאַממלונג : שלמה , מיין זאָהן , דען דער עוויגע ערוועהלטע ,
איזט אַלליין , איין צאַרטער יינגלינג ; אונד דיא אַרבייט איזט גראָס ;
דען דער וואָהנויץ איזט ניכט פֿיר איינען מענשען , זאָנדערן פֿיר

גאָמט ב א ו ר

פֿן יפֿחד שלמה , כי יחדיוהו אויבוס מהגוים השוכנים סביבות ארץ ישראל , אשר כלתמו עס
אביו פעמים רבות , ויבטלוהו ממלכת בית ה' , ולכן אמר לשלמה , לבטוח בה' אלהיו ,
שלא יבוטל מבנין המקדש , רק יבליח במלכיה הסיף עד כלותו אותה * (כא) והנה מחלקות
הכהנים וכו' . נראה , כי המלך דוד נתן עתה לשלמה בנו מגלת ספר , ועליה היו ראיות
כל מחלקות משרתי ה' , הכהנים והלוים , כאשר סידר אותן המלך במנות האלהים , והבטיח
את שלמה בנו , כי יהיו כל הכהנים והלוים מוכנים לעבודת ה' נפקדות המלך , וכל חכס
בכל מלאכה ידבנו לנו למלאכת בנין המקדש , וכל השרים וכל העם ישמרו כל דבר המלך ,
אשר יצוה אותם , ובלי ספק היה זה סנה לאסיפת ישראל , הנזכרת בפרשה הזאת , כי
דנה דוד להטייל חונה על כל ישראל ושריו , לעזור לשלמה לבנין בית המקדש , אשר צוה ה'
ועמך בכל מלאכה וכו' * על דרך : כל אשר נשאו לנו , לקרבה אל המלאכה , לעשות
אותה (שמות ל"ב) , פלומר עמך עשלים בכל מלאכה , ובכל אשר יתדבנו לעשות אותה ,
והשרים ורעם הם מוזמנים לכלל דברך . (רד"ק) .

כט (א) שלמה בני אחד וכו' . ואפילו אם היו מאה , לא די לבנותו , ועוד שהוא
נער ורך . (רס"י) * והנה לדעת הרב ז"ל יהיה שיעור המקרא , כי אמר
דוד : שלמה בני , אשר נחר בו אלהים , הוא אחד אחד , ולא יוכל לכלות לבדו את המלאכה
הגדולה , לבנות בית המקדש לה' אלהים הגדול והנורא , אשר לא יכלכלוהו השמים ושמי
השמים , וגם הוא נער ורך , ולכן צריכים כל ישראל לעזור לבנין הגדול ההוא . ולדעת
אחרים כונת המאמר , שאמר דויד : שלמה בני אשר נחר בו אלהים בניחוד , הוא נער ורך ,
ויתורגם בל"א (שלמה , מיין זאָהן , דען דער עוויגע אַלליין ערוועהלטע , איזט איין
צאַרטער יינגלינג ,) ולא נראה כן , כימלת אחד . לא תורה בלשון עבר על ענין האמור ,
והיה לו לאמור : בשלמה בני לבדו בחר אלהים , וגם מסדר הטעמים לא הסכים לפירוש
זה , כי הוא נקד מלת אחד בחביר , שהוא טעם מפסיק , והפרידה ממלת בחר , ולכן
תרגומתי כדעת רש"י ז"ל , אשר עמו הסכים רב יוסף , שתרגם : שלמה בני אחד נחר בו
אלהים , שלמה ברי חד , ואתרעי ביה ה' . נער ורך . אמרו , כי בן שתיים עשרה שנה היה
שלמה כשמלך , כי באותו פרק שכולד הוא מספר ענין אמנון ותמר (שמואל ב' פרשה י"ג) ,
ולומר (שם פסוק כ"ג) : ויהי לשנתים ימים , ויהיו גחזים לאנשלוס , והרג אמנון , ונחם

לנשיך